

Mokusho Zen Ház jegyzetek

www.mokushozen.hu

Ez a Mű a [Creative Commons Nevezd meg! - Ne add el! - Ne változtasd! 3.0 Unported](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) Licenc feltételeinek megfelelően szabadon felhasználható.

Yvon Myoken Bec

A Girard-i Gondolat - előadás

Yvon Myoken Bec előadása a COV&R –ben Innsbruckban, 2003. június 19-én

Igen tisztelt hallgatóság!

Rendkívül megtiszteltető számomra itt lenni és Önök előtt beszélni ma reggel, annál is inkább, mivel én voltam az, aki ezt kérte. Rendkívül tartok attól, hogy többé-kevésbé, vagy akár teljesen eltérek a tárgytól, ezért egyáltalán nem sértődnék meg, ha a témám egyáltalán nem érdekelné Önöket, és megkérnének, hogy az értékes időmet engedjem át egy nálam hozzáértőbb előadónak. Ezt a lehető legőszintébben mondom, egyáltalán nem szónoki elővigyázatosságról van szó japán, vagy kínai módra.

Előadásom címe „A Girard-i Gondolat, avagy a mimetikus elmélet, mint a buddhizmus és a kereszténység közötti híd”. Ez már magában egy ügyetlen megfogalmazás. Valójában a buddhizmus és kereszténység közötti híd már igen régen létrejött, anélkül, hogy időtlennek mondanánk. Néha az a benyomásunk, hogy a buddhizmus és a kereszténység olyan gondolkodásmód, univerzum, vallásos terület, amelyek viszonylag újonnan kapcsolódtak össze. Lehet, hogy erről van szó, mivel napjainkban rendkívül nagy az érdeklődők száma, de a két vallásos terület közötti kapcsolat már évszázadok óta létezik, bár ez legtöbbször félreértéseken alapul. Ezt a tényt Roger-Pol Droit mélyen és kimerítően feltárja két könyvében, amelyek tanulmányozását ajánlom a téma iránt érdeklődőknek: „L’Oubli de l’Inde” és „A Semmi Kultusza: A Filozófusok és a Buddha” [1] .

De a gondolat, amelyhez ragaszkodni szeretnék, az igazi híd a buddhizmus és a kereszténység között tapasztalataim szerint, mivel ez minden, amiről valójában beszélni tudok, különösen a zenben, ahol – amint azt Unmon zen mester mondta – teljesen az Út és a Felébredés személyes tapasztalatáról van szó, valamint azért is, mert ezen a tiszteletreméltó helyen (Institut für Systematische Theologie) emlékeznünk kell arra, hogy a buddhizmus intellektuális megértése nem igazán érdekes számunkra,

hiszen a kategóriák listája megtalálható az Avatamsaka Szútrában, amely a Szenvedés Első Nemes Igazságának kifejtése a titkos tanítás nevű világban [2].

A valódi híd a buddhizmus és a kereszténység között azoknak az ezreknek a test-tudata, akik keresztény országokban születtek, akikre mély hatással van a civilizációjuk, családi és nemzeti örökségük, keresztény, vagy zsidó-keresztény gondolkodásmódjuk, akik ugyanakkor egyre inkább és inkább a Dharmát átadva gyakorolnak és élnek, és akik sokkal inkább a test gyakorlása révén jutottak ide, mint intellektuális vonzódás által, amit rendkívül fontos tudnunk.

Többször kérdeztek már a buddhizmus és a kereszténység közötti kapcsolatról. Ez a kapcsolat tovább megy annál a ténynél, hogy a tibeti lámák egyre inkább úgy néznek ki, mint az érsekek, és néhány Zen szerzetes úgy, mint a falusi papok. Mindenki hallott már Enomya Lasalle jezsuita atyáról, vagy Willis Jagerről, akik létrehozták az úgynevezett keresztény Zent – mindentől függetlenül, amit csak elgondolhatunk. Vannak olyanok, akik keresztény nevelést kaptak, majd Dharma-gyakorlásba kezdtek, és vannak olyanok, mint a fiam keresztanyja, aki Japánba tett utazása és a japán Soto Iskola hivatalos átadása után mélyen megértette, hogy Krisztus tanítványa, aminek következtében abbahagyott minden Dharma-aktivitást, és belépett az Egyházba.

„A szél fú ahová akar, és annak zúgását hallod, de nem tudod honnan jó és hová megy: így van mindenki, aki a Lélektől született” (János 3,8).

Én magam katolikus családban születtem, megkereszteltek, és kisgyermekkoromtól kezdve szerzetes akartam lenni. Fiatalságom templomokban töltöttem, jogi tanulmányaim után pedig teológiai tanulmányokba akartam kezdeni, de ez nem működött. A beiratkozási határidők miatt újra a Sorbonne-on találtam magam, majd végül Deshimaru Mester Dojójában. Szerzetesi avatást kaptam és misszionárius lettem Kelet-Európában. Valójában nagyjából tíz éve tanítom a Dharmát Kelet-Európában, ugyanakkor a buddhista miliőben, ahol tanítok, a Girard-i Gondolat bemutatásával, agy még inkább vulgarizálásával próbálkozom, amelynek több mint pusztán intellektuális értéke van számomra. Több mint 25 éve hozzám tartozik, és mélyen hatott az egész életemre két kritikus időpontban. Először megszabadított a kettős meditációtól, majd mély hatást gyakorolt rám a Dharma-átadás folyamatában.

Biztos nem én vagyok az egyedüli, de a mód, ahogy megközelítettem René Girard munkásságát a hetvenes évek vége felé – többé-kevésbé egy időben a „A világ létrehozása óta rejtett dolgok” kiadásával – nem pusztán egy kivételesen gazdag intellektuális univerzum felfedezése volt, folyamatában látni egy kivételes látókörű gondolkodó munkájának létrejöttét. Az ék igen mély gyökeret ütött meg, ez megszabadulás (felébredés) volt. Mindössze annyit akarok mondani, hogy a mimetikus teóriát mimetikus riválisom közvetítése által ismertem meg.

Mimetikus riválisom Jean-Michel Ougourlian munkatársa volt. Elmesélhetem ezt a történetet, de attól tartok ez elvenné az időm nagy részét, így nehéz lenne kifejteni a témámat.

Mélyen meggyőződve a mimetikus teória igazáról, elkezdtem azt Zen kolostorokban és buddhista egyetemeken kifejteni. A Dharma-átadás, amiről már beszéltem, az egy igen fontos esemény egy Zen szerzetes, vagy Dharma gyakorló életében, mivel ez a szertartás teszi őt a Dharma örökösévé, más szóval ez az a pillanat, amikor a Buddha átadja a Buddhának a teljes örökségét.

Az átadás eme folyamatában a tudatból-tudatba kapcsolat transzcendens minősége igen lényeges, és ez magába foglalja a mester és a tanítvány teljes test-tudatát egy totális fúzióban, amiből semmi sem marad ki. Mindkét tudat – a mesteré és a tanítványé – maga a Buddha tudata, amely tükröződik önmagában, mint két tiszta, és tökéletesen üres tükör.

A Fény Átadásának Feljegyzésében Keizan zenji ezt mondja: „A hit szemének kincsestára egy önvalóra van bízva, így nem hívhatod azt Kásjapának vagy Sákjamuninak. Soha semmit nem adtak senkinek, soha nem kaptak senkitől semmit; ezt hívjuk az igazságnak.” [3]

Természetesen ebben a pillanatban a mimetikus teória és a Girard-i gondolat a maga teljességében, nevezetesen az áldozat és a Keresztény Kinyilatkoztatás, ahogy René Girard kifejti azt, teljes erejével elkezdett rám nehezéni, és azt mondhatom, hogy a Girard-i Gondolat ebben az értelemben is egy valódi híd a buddhizmus és a kereszténység között, valamint a felébredés rendkívül erőteljes eszköze minden szinten. Valójában lehetetlen René Girardot egy közönséges gondolkodóként számon tartani, és ahogy az elején mondtuk, nem pusztán komplex, átfogó, univerzális volta miatt, vagy mondjunk bármit is a munkásságára, hanem a kinyilatkoztatás transzcendens hatása miatt, amely messze túlmegegy a pusztá gondolkodáson.

Minden bizonnyal nehéz tehát világunk vallásos tudatai számára ellenállni a Girard-i Gondolat kinyilatkoztató erejének, és nem meglátni munkáiban, ha nem magában a Szentlélek megnyilvánulását.

Ebben a pillanatban felmerül a kérdés a maga teljes egyszerűségében: mi lehet a Buddha és a Szentlélek, vagy a Buddha és Krisztus találkozásának helye, lényege? [4]

Pédául mondhatjuk-e egy kortárs Zen mester után, hogy ha Krisztus és a Buddha útja egy nap találkozna, nyíltan köszöntenek egymást a távolból, majd mindketten folytatnák útjukat?

Mindenesetre a Girard-i Gondolatot, a mimetikus teóriát a maga egységében tekinthetjük egy kitüntetett kapocsnak a buddhizmus és a kereszténység találkozásában, a vágy természetére történő felébredés eszközeként. A vágy valójában egy alapvető fogalom a Buddha tanításában. A Buddha eredeti tanításának legeslegelejétől a vágy teljesen központi helyzetben van, mivel három alaptanítás szívében is megtalálhatjuk: a Négy Nemes Igazság, a Három Méreg és a Feltételekhez kötött Keletkezés Lánca (a Kölcsönösen Függő Keletkezés Lánca).

Minden buddhista iskola a Négy Nemes Igazság tanításán alapul, még néhányan közülük nem is ragaszkodnak annyira ehhez a tárgyhoz. A Hinajánában a Hallgató (Sravaka), aki a Nirvánára és a körből való megszabadulásra törekszik, az Arhat állapotát célozva meg, és a Négy Nemes Igazságon meditálva és azt integrálva eléri az Út négy gyümölcsét. Valójában a Négy Nemes Igazságon meditálva a Pratyékabuddha, vagy egyedül felébredett a Függő Keletkezés Tizenkettes Láncaán való meditáció, vagy annak helyes megértése által éri el a felébredést, amelynek nyolcadik láncszeme, a vágy, vagy sóvárgás, vagy szomj az a gyenge láncszem, amelyen dolgoznunk lehet.

A Dharma-kerék Első Megforgatása szutrája (Mahavagga Saccamyatta Sutra) ezt mondja:

„És mi, bhikkuk, a szenvedés eredetének nemes igazsága? Ez a szomj az, amely megújult létezéshez vezet, amely elégedettséggel és bujasággal jár, kielégülést keres itt is ott is; ez a sóvárgás az érzéki

örömök után, sóvárgás a lét után, sóvárgás a megsemmisülés után. Ezt hívják a szenvedés eredete nemes igazságának.” [5]

„Proust a szomjhoz hasonlítja azt az iszonyú vágyat, hogy a másikká váljunk: „Olyan szomj, mint az, amely kiégeti a szikkadt földet egy életért, amely egy tökéletesebb ital lenne lelkenek, amelyet hosszú kortyokban szívna fel, a lehető legmohóbban, mert sosem ízlelte még egyetlen cseppjét sem.” DDN p. 53

Egyszer egy hosszabb előadást kellett tartanom a Girard-i Gondolatról a maga teljességében. Hogy a mimetikus teória alapjairól induljak, a legelején kezdtem, nevezetesen a Mensonge romantique et vérité romanesque analízisével. Abban a pillanatban ráébredtem, hogy mindig megakadok, visszatérek a könyv négy vagy öt rendkívül fontos mondatához, amelyek ragyogó magyarázatát adták annak, ami az első szútrákban homályos, rejtett maradt, nem teljesen kifejtett.

Ebben az időben egy japán Zen mester, Nishijima Gudo könyvén dolgoztam, aki a maga részéről a Négy Nemes Igazság egy teljesen új értelmezését dolgozta ki. Ezt írja könyvében, a „Találkozás az igazi sárkánnyal” - ban:

„A buddhizmusról szóló legtöbb könyvben a négy igazságot az ok és okozat nagyon egyszerű sémájaként ábrázolják. Eszerint a séma szerint az első igazság a szenvedés igazsága. A második igazság az, hogy a szenvedésnek oka van, ez az ok pedig a vágy. Ezért a harmadik igazság azt állítja, hogy szenvedés problémája a vágy megszüntetésével számolható fel. A végső igazság pedig a Buddhák helyes és igaz ösvényének igazsága, az út, amelyet akkor érünk el, amikor az első három igazságot teljesen megvalósítjuk.

Mikor fiatal voltam, a négy nemes igazságnak ez a hagyományos értelmezése egy igazi buktatóvá vált számomra. Már első látásra úgy tűnt, valami nincs rendben vele. Először is nem tudtam elfogadni az alapfeltevést. Természetesen van szenvedés a világban, de az élet csak szenvedés? Nincs boldogság, vagy elégedettség, nincs egyszerűen öröm az életben? Aztán ott volt a vágyhoz való hozzáállás. A vágy tényleg egy gonosz eleme az emberi lénynek, olyasvalami, amit el kell nyomni, meg kell semmisíteni? Nem tudtam megérteni az életet a vágy nélkül; úgy tűnt, olyan szorosan összefonódnak, hogy szétválaszthatatlanok. Számomra az élet és a vágy egyszerűen ugyanannak az érmének a két oldala volt. Ha Gautama buddha tényleg arra biztatott minket, hogy szabaduljunk meg a vágytól, úgy tűnt, a lehetetlent kéri tőlünk. Végül pedig ott volt a négy nemes igazság, a Buddhák végső igazsága. Ezáltal megértettem a helyes nézet, helyes gondolkodás, helyes beszéd, helyes viselkedés, helyes megélhetés, helyes erőfeszítés, helyes tudat és helyes test nemes nyolcstréű ösvényét. Itt a probléma nem maga az elmélet volt, hanem annak kapcsolata a másik három igazsággal. Ennélfogva a legelejétől kezdve erős kételyeim voltak a négy nemes igazság hagyományos értelmezésével szemben. Képtelen voltam elhinni, hogy ennek a dogmatikus, pesszimista és logikátlan elméletnek bármilyen köze volt a buddhista vallás alapítójának végső felismeréséhez.” [6]

„Szerencsére a filozófiáról való megértésünk nagymértékben fejlődött Gautama Buddha ideje óta. Igen sok új eszköz áll rendelkezésre erőfeszítésünkhöz, hogy megmagyarázzuk tapasztalatunkat az életről. Nem szabad haboznunk használni ezeket az eszközöket pusztán azért, mert nem léteztek 2500 évvel ezelőtt. Most kell megpróbálnunk megérteni az életünket, gondolataink fejlődésének megfelelően. Meg kell próbálnunk megérteni a Buddhizmust saját gondolkodásunk szerint. Maga a Buddhizmus sosem változhat meg. A tapasztalat és ennek a tapasztalatnak az alapvető felismerése

mindörökké ugyanaz, de a tapasztalat és a felismerés elmagyarázásának módszere kell hogy változzon és fejlődjön, hogy megfeleljen az adott idők körülményeinek. Hiszem, hogy a Buddhizmust tisztábban megérthetjük, mint korábban bármikor, ha használjuk a rendelkezésünkre álló összes eszközt.” [7]

Ily módon vált tudatossá számomra az a tény, hogy a mimetikus teória a felébredés eszköze a buddhizmus alapeszméit illetően. Valójában hagyományosan három vagy öt méregről beszélünk, úgymint tudatlanság, vágy vagy irigység és gyűlölet. Ezeket a mérgeket néha ötfelé osztjuk fel, amikor mindegyikük megfelel a szamszárabeli vándorlás öt mezeje közül az egyiknek. Az öt birodalom – pokollakók, éhes szellemek, állatok, félistenek és istenek – mindegyikéhez kapcsolódik egy szenvedés, vagy szennyeződés, nevezetesen a gyűlölet, ragaszkodás, tudatlanság, féltékenység és az irigység.

Szeretet és gyűlölet: van egy nagyon híres vers, amely így szól: „Az Út gyakorlása nem nehéz, egyszerűen ne szeress, ne gyűlölj, ne válassz és ne utasíts el.”

Számomra a Három Méreg ezen osztályozásában az igazi rejtély a tudatlanság helye volt a szeretettel és gyűlölettel való összefüggésben. Ezen a ponton a MRVR elején található alapmeghatározás a gyűlöletről több mint megvilágosító volt számomra:

„Az alany kettészakad a modellje iránti két ellentétes érzés: a legalázatosabb tisztelet és a legintenzívebb rosszakarat között. Ezt az indulatot hívjuk gyűlöletnek.” DDN p 10.

Ebben az esetben már kettősségben vagyunk, és a tudatlanságot, mint az illúzió forrását tisztán megérthetjük a vágy mimetikus természetének nemtudásaként, amikor az hajlamos a kettős meditációba és a rivalizálásba menekülni, mint egy körkörös okozatiság, ahol lehetetlen megtalálni a kiindulási pontot. A megbánás szútrája, amelyet az előírások felvételének szertartása közben éneklünk, valójában arról beszél, hogy „minden rossz karma, amely kezdet nélküli, vágyamból, gyűlöletemből és tudatlanságomból születik ...”. „Vágy az örömök iránt, sóvárgás a lét után és sóvárgás a megsemmisülésre.”

Girard analízise valójában a tudatlanság okának legalapvetőbb, mély szintjén, nevezetesen Buddha-természetünk nem tudásának szintjén a legtalálhatóbb buddhista szemszögből, mivel a sóvárgásnál valami többre van szükség, hogy megmagyarázzuk ezt az univerzális szenvedést.

„Mindenki azt gondolja, egyedül ő van pokolra kárhóztatva, és ez az, ami azt pokollá teszi. Minél általánosabb az illúzió, annál vakítóbbá válik ... Egyedül vagyok, ők pedig együtt.” DDN

Ezt az illúziót a buddhizmusban egónak hívjuk, amely semmi más, mint amit Girard a metafizikai autonómia ígéretének hív. „Két vagy három évszázadon keresztül ez volt minden „új” nyugati doktrína alapelve: Isten halott, az embernek át kell vennie helyét. A büszkeség mindig is kísértett, de a modern időkben ellenállhatatlanná vált, mivel hallatlan mértékben megszervezték és felerősítették. A modern „jó híreket” mindenki hallja. Minél mélyebben vésődik szívünkbe, annál erősebb a kontraszt nagyszerű ígérete és a brutális csalódás között, amelyet a tapasztalás mér ránk.” DDN p. 56

„Pontosan a buddhizmusban tulajdonítunk alapvető jelentőséget a tudatlanságnak az én, a lélek, vagy a személyiség természetéről. Ez a tudatlanság azt jelenti, hogy az ént valódinak tekintjük. Ez a szenvedés alapvető oka. Testünket, érzéseinket, vagy gondolatainkat tekintjük énnak, léleknek, vagy

személyiségnek. Valódi, független egónak tekintjük őket. De amint elfogadjuk az önvaló eme koncepcióját, természetes módon megjelenik valami más, az önvalótól különálló dolog képzete. Így a valóság elemei, amelyeket énedtől különbözőnek tekintesz, kellemesek vagy kellemetlenek, kívánatosak vagy nem kívánatosak.

Az én, és a valami más, mint én koncepciójából a sóvárgás és az idegenkedés természetes módon megjelenik. Mivel képtelenek vagyunk megérteni, hogy ebben a testben és tudatban nincs független, vagy állandó önvaló, a ragaszkodás vagy az idegenkedés elkerülhetetlenül növekszik. A tudatlanság gyökeréből nő a sóvárgás, ragaszkodás, mohóság, idegenkedés, gyűlölet, irigység, féltékenység, stb. fája. Az érzelmi szenvedés eme fája a tudatlanság gyökeréből növekszik, és a szenvedés gyümölcsét hozza. A tudatlanság a szenvedés alapjául szolgáló ok, míg a sóvárgás, ragaszkodás, idegenkedés és a többi a szenvedés másodlagos, vagy azonnali oka.” [8]

A szútra így folytatódik:

A mimetikus teória logikáját követve óhatatlanul arra a következtetésre jutunk, hogy „Ha a vágy minden ember számára ugyanaz, ha csak egy és ugyanaz a vágy van, akkor nincs rá okunk, hogy ne tegyük azt az igazi alannya, amely nem más, mint a mimezis.” [9]

Miután végigtekintettük a mimetikus teóriát a nem-én, az egyetemes függő keletkezés különböző aspektusaiban, természetes módon jutunk el a buddhizmus legmélyebb tanításához, név szerint az ürességhez.

„A tudatlanság által meghatározott tendenciák tudattalanná válnak, de befolyásolják a tudatosságot, és ez a tudatosság, teljesen megzavarodva, nem fogja fel a dharmákat a maguk szabad, nem-folytonos voltukban. Érintkezésbe lépve a külső világgal, egy nem-énnek tekinti azt, tetszést vagy nemtetszést érez, és a szomj előzményévé válik. A vágyra és tudatlanságra épülő alapvető illúzió ily módon szembeállítja az ént a nem-énnel, amelybe az alany kivetíti magát, és amellyel azonosul. A végzetes felosztás megszületett. Ebből a helyénvaló tudatosságból megszületik a folytonos személyiség illuzórikus tudatossága. Mivel ha viszonylag könnyű is elszakadni a testünktől, nagyon nehéz elszakadni a tudatosságunktól. Ez az enyém, ez én vagyok, gondoljuk, ez az én tudatosságom. Valójában a tudatosság nem folytatódik, szabad pillanatokból áll, de ezeket a tudatosság-pillanatokot összeköti a szomj és a tudatlanság. Ha a tudatosság nem lenne ily módon kondicionálva, a tudás aspektusával rendelkezne, amely megvilágítaná a dolgokat a tárgy nélkül, anélkül, hogy az alany bármiféle tárgytól is függésbe kerülne.

„A szenvedés eme nemes igazságát meg kell érteni: így, bhikkuk, látás, tudás, bölcsesség, igaz tudás és fény támadt bennem ott azelőtt sosem hallott dolgokról.” [10]

Ebben a dolgozatban meg szerettem volna mutatni, hogy a mimetikus teória számos alkalmazási területre találhat a buddhizmusban is. Sok különböző téma van a Girard-i gondolatban, amely alkalmazható a buddhizmusban, de még arra sincs időm, hogy megemlítssem őket, mint például a mimetikus tanulás a Zenben, az azonosság és különbözőség közötti viszony, és sok más téma, amelyek a kutatás gazdag mezejét biztosítanák a girardi teória számára.

Összefoglalásképp szeretnék visszatérni René Girard idézetéhez, amely szerint „két vagy három évszázadon át ez volt minden „új” nyugati doktrína alapelve: Isten halott, az embernek át kell vennie helyét. A büszkeség mindig is kísértett, de a modern időkben ellenállhatatlanná vált, mivel hallatlan

mértékben megszervezték és felerősítették. A modern „jó híreket” mindenki hallja. Minél mélyebben vésődik szívünkbe, annál erősebb a kontraszt nagyszerű ígérete, és a brutális csalódás között, amelyet a tapasztalat mér ránk.”

Néhai mesterem, Deshimaru, szerette elmesélni ezt a történetet: egy falra ez volt írva: „Isten halott – Nietzsche”. Valaki aláírta: „Nietzsche halott – Isten”. Szeretném önöket Jean Grenien következtetésére is emlékeztetni a „Tao Szelleme” című gyönyörű könyvében: „A doktrínák ellentéte az alapelvek ellentétéből származik. Az egyik oldalon van Isten, a másikon nincs. Ha az első helyzet mellett foglalunk állást, nem fogadhatjuk el a másodikat. Akárhogy is, a doktrínák ellentéte miatt nem szabad figyelmen kívül hagynunk az állapotok egységét.” [11]

---

1 Roger Pol-Droit: L’Oubli de L’Inde (Gallimard)

2 Avatamsaka Szútra, 8. fej.

3 Keizan zenji: A fény átadása, fordította Thomas Cleary, North Point Press, San Fransisco, 1990

4 Frutz Buri: A Buddha-Krisztus és az Igaz én Ura, Mercer

5 Mahavagga Saccamyatta

6 Gudo Wafu Nishijima és Jeffrey Baley: Találkozás az igazi sárkánnyal, Windbell , publications1984, 1992, pp 104-105

7 Gudo Wafu Nishijima és Jeffrey Baley: Találkozás az igazi sárkánnyal, Windbell publications 1984, 1992, pp 108-109

8 Peter Della Santina: A megvilágosodás Fája, Chico Dharma Study Foundation, 1997, Taipei, Tajvan

9 A világ ...

10 Mahavagga Saccamyata

11 L’Esprit du Tao, Jean Grenier, Flammarion